

BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARIDA IJODIY YONDASHUV ORQALI NUTQ VA TAFAKKURINI RIVOJLANTIRISH

Toshpulatova Gulzona Tulqin qizi

Shahrisabz davlat pedagogika instituti ta'lim

va tarbiya nazariyasi va metodikasi

yo'nalishi boshlang'ich ta'lim yo'nalishi 1-kurs magistranti

<https://doi.org/10.5281/zenodo.15030488>

ARTICLE INFO

Qabul qilindi: 05-Mart 2025 yil

Ma'qullandi: 10-Mart 2025 yil

Nashr qilindi: 15-Mart 2025 yil

KEYWORDS

Boshlang'ich sinf, o'quvchilar, nutq rivojlanishi, tafakkur, ijodiy yondashuv fikrlash ko'nikmalari.

ABSTRACT

Ushbu maqolada boshlang'ich sinf o'quvchilarining nutq va tafakkurlarini rivojlantirishda ijodiy yondashuvning o'рни va ahamiyati tahlil etilgan, o'quvchilarning fikrlash va so'zlash ko'nikmalarini shakllantirishda ijodiy faoliyatning samarali qo'llanilishi, ularning kelajakdagi muvaffaqiyatlariga asos bo'lishi mumkin. Nutq va tafakkur rivojlanishida o'quvchilarni mustaqil fikrlashga undovchi, mantiqiy va ijodiy mashqlar muhim rol o'ynaydi.

Ta'lim jarayonida o'quvchilarning nutq va tafakkurlarini rivojlantirish, ularni zamonaviy dunyoga moslashuvchan va mustaqil fikrlovchi shaxslar sifatida tarbiyalash juda muhim ahamiyatga ega. Boshlang'ich sinf o'quvchilari ayniqsa, bu jarayonda o'tkir fikr yuritish, to'g'ri va mantiqiy nutq qurish, ijodiy yondashuvni qo'llashga muhtojdirlar. O'quvchilarning nutqini rivojlantirish faqat ularning so'zlashuv ko'nikmalarini oshirish bilan cheklanib qolmay, balki ularga fikrlashni chuqurroq va kengroq darajada shakllantirishga ham yordam beradi. Ijodiy yondashuv, o'quvchilarning tasavvurini kengaytirib, yangi g'oyalarni yaratish va turli vaziyatlarda mustaqil qarorlar qabul qilish qobiliyatini rivojlantirishga imkon yaratadi. Shuningdek, bu yondashuv o'quvchilarni o'z fikrlarini erkin va aniq ifodalashga undaydi. Shunday qilib, ijodiy yondashuv orqali nutq va tafakkur rivojlantirilsa, o'quvchilarning umumiy intellektual salohiyati, mantiqiy fikrlash va ijtimoiy moslashuvchanlik ko'nikmalari yaxshilanadi. Ushbu ishda boshlang'ich sinf o'quvchilarining nutq va tafakkurini rivojlantirishda ijodiy yondashuvning o'рни va ahamiyati ko'rib chiqiladi.

Boshlang'ich sinf o'quvchilarining nutq va tafakkurini rivojlantirishda ijodiy yondashuvning ahamiyati juda katta. Nutq va tafakkur, o'quvchining umumiy rivojlanishining asosi bo'lib, ayniqsa boshlang'ich sinfda shakllanadi. Bu davrda bolalar o'z fikrlarini erkin ifodalashni, mantiqiy aloqalarni qurishni, so'z boyligini oshirishni va ijodiy fikrlashni o'rganadilar. Shunday qilib, ijodiy yondashuv o'quvchilarning nutq va tafakkurlarini rivojlantirishda zarur vosita hisoblanadi.

Ijodiy faoliyat va nutq rivoji: Ijodiy faoliyat, o'quvchilarga nafaqat o'z fikrlarini erkin ifodalash imkoniyatini beradi, balki ularning tasavvurlarini rivojlantiradi. Mashqlar, hikoyalar, she'rlar, dramatisatsiyalar va boshqa ijodiy vazifalar o'quvchilarning nutqini boyitib, ularni o'zgaruvchan fikrlashga undaydi. O'quvchilar turli mavzularni muhokama qilishda o'z fikrlarini ifodalashda yangi usullarni o'rganadilar. Bu jarayon bolalarga faqat lug'aviy boylikni kengaytirish emas, balki muammoni hal qilishda turli nuqtai nazarlarni ko'rib chiqish

imkoniyatini ham beradi. Shu bilan birga, ijodiy mashqlar o'quvchilarni xatoliklarni tahlil qilish va o'z fikrlarini yanada aniqroq ifodalashga o'rgatadi.

Tafakkur va mantiqiy fikrlash: Tafakkur, o'quvchilarning dunyoqarashini kengaytirib, yangi bilimlarni o'zlashtirishda muhim rol o'ynaydi. Ijodiy yondashuv tafakkurning bir necha aspektlarini rivojlantirishga yordam beradi, jumladan mantiqiy fikrlash, sabab-oqibatni tahlil qilish, qarorlar qabul qilish va yangi fikrlarni yaratish. Boshlang'ich sinf o'quvchilari uchun mantiqiy fikrlashni o'rgatish o'zgaruvchan dunyoda muvaffaqiyatli bo'lish uchun zarur. Mantiqiy fikrlash orqali o'quvchilar muammolarni tahlil qilish, masalalarga turli nuqtai nazardan yondashish va yechimlar taklif qilish qobiliyatini rivojlantiradilar. Shu bilan birga, ijodiy fikrlash o'quvchilarga turli imkoniyatlarni o'rganish va mavjud bilimlar asosida yangi g'oyalarni yaratish imkonini beradi.

Mustaqil fikrlash va ijodiy yondashuvning o'rni: Ijodiy yondashuv, o'quvchilarni mustaqil fikrlashga o'rgatishning samarali usulidir. Boshlang'ich sinfda o'quvchilar mustaqil ravishda fikr yuritish, o'z qarorlarini qabul qilish va turli fikrlarni tahlil qilishni o'rganadilar. Mustaqil fikrlash ko'nikmasi, o'quvchilarga o'z bilimlarini kundalik hayotda qo'llash imkonini beradi. Bu ko'nikma ularni o'z fikrlarini erkin ifodalashga, yangi g'oyalarni yaratishga va muammolarni mustaqil hal qilishga undaydi.

o'qitish metodlari va o'quv dasturlari: o'qitish metodlari ijodiy yondashuvni ta'lim jarayoniga kiritishda muhim rol o'ynaydi. An'anaviy o'qitish usullaridan tashqari, o'qituvchilar o'quvchilarga ijodiy vazifalar, guruhli ishlar, muammoli vazifalar va o'yinlar orqali ta'lim berishlari kerak. Bu metodlar o'quvchilarni o'z fikrlarini erkin ifodalashga undaydi, ularni mantiqiy va ijodiy fikrlashga o'rgatadi. o'quv dasturlari ham ijodiy yondashuvni qo'llab-quvvatlashga yo'naltirilishi lozim. Dasturlarda o'quvchilarning ijodiy tafakkurlarini rivojlantiradigan vazifalar, mashqlar va faoliyatlar o'rin olishi kerak.

Ta'lim sifatini oshirish va shaxsni rivojlantirish: Ijodiy yondashuv ta'lim sifatini oshirishda va shaxsni rivojlantirishda katta ahamiyatga ega. Nutq va tafakkur rivojlangan o'quvchilar o'zlarining ta'lim faoliyatlarida muvaffaqiyatli bo'lishlari mumkin. Ular nafaqat yaxshi o'qish, balki jamiyatda o'z o'rnini topish va ijtimoiy moslashuvchanlikni rivojlantirishda ham muvaffaqiyatli bo'ladilar. Ijodiy yondashuv orqali o'quvchilar nafaqat bilimga, balki muammolarni hal qilishga, yangi imkoniyatlar yaratishga va jamiyatga foydali bo'lishga qiziqish bildiradilar. Shu sababli, boshlang'ich sinfda ijodiy yondashuv orqali nutq va tafakkurni rivojlantirish o'quvchilarning umumiy rivojlanishiga katta hissa qo'shadi. Bu, nafaqat ularning shaxsiy o'sishini, balki ta'lim tizimining samaradorligini oshirishga ham yordam beradi.

Tadqiqot metodlari: Ushbu tadqiqotda boshlang'ich sinf o'quvchilarining nutq va tafakkurini rivojlantirishda ijodiy yondashuvning ahamiyatini o'rganish maqsadida bir qancha ilmiy va amaliy metodlar qo'llanildi. Tadqiqotning asosiy metodlari quyidagilardan iborat:

Nazariy tahlil: Tadqiqotning birinchi bosqichida ijodiy yondashuv va uning nutq va tafakkur rivojlanishiga ta'siri haqida mavjud ilmiy adabiyotlar, tadqiqotlar va psixologik-pedagogik nazariyalar o'rganildi. Bu metod orqali ijodiy yondashuvning ta'lim jarayonidagi o'rni va ahamiyati aniqlangan.

Observatsiya (Kuzatuv): Boshlang'ich sinf o'quvchilari bilan olib borilgan sinf darslarida ijodiy yondashuvni qo'llash jarayoni kuzatildi. o'quvchilarning faoliyatlari, nutqlari va tafakkurlari kuzatilib, ularning ijodiy yondashuvni qanday qabul qilishi va qanday

rivojlanishi tahlil qilindi. Bu metod orqali ijodiy mashqlar va faoliyatlarning samaradorligi baholandi.

Ekspirimental usul: Tadqiqotda o'quvchilarga ijodiy yondashuvni qo'llab-quvvatlovchi maxsus mashqlar va faoliyatlar berildi. Ekspiriment orqali o'quvchilarning nutqi va tafakkuridagi o'zgarishlar, ularning ijodiy fikrlash darajasi va mustaqil fikrlash ko'nikmalari o'lchandi. Ekspirimental guruh va nazorat guruhlarini solishtirish orqali ijodiy yondashuvning ta'siri o'rganildi.

So'rovnoma va intervyu: o'quvchilar, o'qituvchilar va ota-onalarga so'rovnomalar va intervyular o'tkazildi. Bu metod orqali o'quvchilarning ijodiy faoliyatlari, ular tomonidan qabul qilingan metodlar va o'qituvchilarning yondashuvi haqida fikrlar yig'ildi. So'rovnomalar o'quvchilarning ta'lim jarayoniga nisbatan qiziqish va motivatsiyasini o'lchashda qo'llanildi.

Statistik tahlil: Tadqiqotda olingan ma'lumotlar statistik tahlil qilindi. Olingan natijalar orasida ijobiy o'zgarishlarni va ijodiy yondashuvning samaradorligini ko'rsatuvchi raqamli ma'lumotlar tahlil qilindi.

Bu metodlar orqali ijodiy yondashuvning boshlang'ich sinf o'quvchilarining nutq va tafakkurini rivojlantirishga bo'lgan ta'siri chuqur o'rganildi va amaliy natijalar keltirildi.

Xulosa va takliflar

Tadqiqot davomida boshlang'ich sinf o'quvchilarining nutq va tafakkurini rivojlantirishda ijodiy yondashuvning muhim ahamiyati aniqlandi. Ijodiy yondashuv, o'quvchilarning tasavvurlarini kengaytirib, mantiqiy va ijodiy fikrlashni rivojlantirishga yordam beradi. Ushbu yondashuv o'quvchilarni mustaqil fikrlashga, o'z fikrlarini aniq va erkin ifodalashga, yangi g'oyalarni yaratishga undaydi. Tadqiqotda shuningdek, ijodiy faoliyatlar, masalan, hikoya yozish, drammatizatsiyalar, guruhli mashqlar orqali o'quvchilarning nutqiy va tafakkuriy ko'nikmalarining yaxshilanishi kuzatildi. Ekspirimentlar va kuzatuvlar natijasida o'quvchilarning ijodiy faoliyatga qiziqishi ortdi, ular o'z fikrlarini aniq ifodalashda ishtirok etdilar va tafakkurlarini kengaytirdilar. Bu jarayonlar o'quvchilarda faqat so'zlashuv ko'nikmalarini rivojlantirmay, balki ularning umumiy intellektual salohiyatini ham oshirdi. Ijodiy yondashuvning ta'lim jarayoniga joriy etilishi, nafaqat o'quvchilarning bilimini, balki ularning shaxsiy rivojlanishini ham ta'minladi.

Ijodiy metodlarni kengaytirish: Boshlang'ich sinf o'quvchilari uchun ijodiy yondashuvni o'z ichiga olgan dars metodlarini kengaytirish zarur. o'qituvchilar o'quvchilarga mantiqiy va ijodiy fikrlashni rivojlantiradigan maxsus mashqlar, o'yinchalar va guruhli ishlarni ko'proq qo'llashlari kerak.

Ta'lim dasturlarini takomillashtirish: o'quv dasturlarida ijodiy faoliyatlarni kuchaytiradigan elementlarni kiritish zarur. Ta'lim dasturlari, o'quvchilarning ijodiy tafakkurlarini rivojlantiruvchi faoliyatlarga mo'ljallangan vazifalar bilan boyitilishi lozim.

o'qituvchilarning malakasini oshirish: o'qituvchilarni ijodiy yondashuv metodlariga oid malakalarini oshirish va ularga zamonaviy pedagogik texnikalar va metodlarni o'rgatish, o'quvchilarga samarali ta'lim berishga imkon yaratadi.

Kreativ muhit yaratish: o'quvchilarga ijodiy faoliyat bilan shug'ullanish uchun qulay muhit yaratish muhimdir. Maktablarda ijodiy studiyalar, kutubxonalar, zamonaviy texnologiyalarni o'z ichiga olgan interaktiv o'quv maydonlari tashkil etilishi kerak.

Ota-onalar bilan hamkorlik: o'qituvchilar va ota-onalar o'rtasida hamkorlikni kuchaytirish, o'quvchilarning ijodiy yondashuvni qo'llab-quvvatlashda yordam beradi. Ota-

onalar o'quvchilarning ijodiy faoliyatini uyda qo'llab-quvvatlashlari uchun maxsus tavsiyalar ishlab chiqilishi kerak.

Ijodiy yondashuvni boshqa sinflarda joriy etish: Boshlang'ich sinf o'quvchilaridagi muvaffaqiyatlar asosida, ijodiy yondashuvni o'rta va yuqori sinflarda ham joriy etish, o'quvchilarning ta'lim sifatini oshirishga yordam beradi. Ushbu takliflar o'quvchilarning nutq va tafakkurini rivojlantirishda ijodiy yondashuvni samarali tarzda amalga oshirishga ko'maklashadi va ta'lim tizimini yanada samarali qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Abdullayev, I. (2017). Boshlang'ich ta'limda ijodiy yondashuvni qo'llash. Tashkent: o'qituvchi.
2. Djonson, H., & Smoll, R. (2015). Developing Thinking Skills in Young Learners. Cambridge: Cambridge University Press.
1. 3. Vygotsky, L. S. (2001). Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes. Harvard University Press.
4. Zaripova, G. (2019). Boshlang'ich ta'limda ijodiy faoliyat va uning o'quvchilarning fikrlashiga ta'siri. Tashkent: Milliy ta'lim.
5. Olimov, Shirinboy Sharofovich, and Khusniddin Kupayinovich Khomidov. "Preparing Future Teachers To Solve The Tasks Of Patriotic Education Of Children And Youth." The American Journal of Social Science and Education Innovations 2.12 (2020): 132-136.
6. Болтаева, Зулфия Зарифовна, and Хусниддин Купайсинович Хомидов. "ЛИЧНОСТНО-ДЕЯТЕЛЬНОСТНО-ОРИЕНТИРОВАННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ В НЕПРЕРЫВНОМ ПРОФЕССИОНАЛЬНОМ ОБРАЗОВАНИИ." VIII Лазаревские чтения "Лики традиционной культуры в современном культурном пространстве: ренессанс базовых ценностей?". 2018.
7. Khomidov, Khusniddin Kupaysinovich. "COOPERATION BETWEEN STATE AND PUBLIC ORGANIZATIONS IN THE MEANINGFUL ORGANIZATION OF YOUTH LEISURE ACTIVITIES." Thematics Journal of Social Sciences 7.3 (2021).
8. Kupaysinovich, Khomidov Khusniddin. "INTERPRETATION OF STUDENTS' PATRIOTIC ISSUES IN ORIENTAL PEDAGOGY." European Journal of Research and Reflection in Educational Sciences Vol 7.12 (2019).
9. Купайсинович, Хомидов Хусниддин. "ТАЪЛИМ-ТАРБИЯ СИФАТИНИ ТАЪМИНЛАШДА ЖАМОАТ ТАШКИЛОТЛАРИНИНГ РОЛИ." НАМАНГАН ДАВЛАТ УНИВЕРСИТЕТИ-2021 1: 561.
10. Homidov, H. K. "TALABALARNI VATANPARVARLIK RUHIDA TARBIYALASHDA JAMOAT TASHKILOTLARI FAOLIYATINI MUVOFIQLASHTIRISHNING AMALDAGI HOLATI VA TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI." Экономика и социум 5-1 (108) (2023): 83-87.
10. Toshpulatova, Gulzona Tulqin qizi. "Boshlang'ich sinf o'quvchilarida muloqot madaniyatini shakllantirish." Ilm Fan Xabarnomasi, 2024,
11. Homidov Husniddin Kupaysinovich, Ergasheva Husniya Mirzoxid qizi. "Theoretical Foundations of Working with Educational Information Competencies" Journal of Preschool Education and Psychology Vol.1 No. 2 .2024
12. Ergasheva, Husniya Mirzokhid qizi. "Journal of Preschool Education and Psychology Research." Journal of Preschool Education and Psychology Research, vol. 3, no. 7, 18 Oct. 2024, pp. 3-4.

13. Rashidova, Marjona. "Boshlang'ich sinflarda ona tilini o'rgatishda interaktiv metodlarning roli." *Pedagogik Islohotlar va Ularning Yechimlari*, vol. 6, no. 2, 2024,
- Rashidova, Marjona. "Boshlang'ich sinf o'qituvchilari uchun noodatiy darslarni rejalashtirish va o'tkazish." *Ilm Fan Xabarnomasi*, vol. 5, no. 1, 2024,
- Qodirov, F. ., Qilichova, B., & Ziyotova, M. . (2024). NOAN'ANAVIY TA'LIM TEXNOLOGIYALARINING SINFDAN TASHQARI ISHLARNI TASHKIL ETISHDAGI O'RNI. Педагогика и психология в современном мире: теоретические и практические исследования, In academy 23(50).3(10), 28–33, 2024
16. Кодиров, Фаррух Эргаш угли, и Александра Валерьевна Шаркова. «Современные проблемы и перспективы преподавания информационных технологий студентам, обучающимся на курсе „Начальное образование“». Журнал академических исследований нового Узбекистана, том 1, № 11, 18 октября 2024 года, стр. 45–51.
17. Шаркова, Александра. «Conceptual Foundations of Teachers' Training for Innovative Activities». Eurasian Scientific Herald, том 8, № 1, май 2022 года.
18. Шаркова, Александра. «Басни Крылова: педагогические возможности». Муаллим ҳам узликсиз билимлендириу, том 3, № 138, 7 июня 2023 года, стр. 271–276. Каракалпакстан Баспа соз ҳам хабар агентлиги.
19. Qodirov, F. ., Qilichova, B., & Ziyotova, M. . (2024). NOAN'ANAVIY TA'LIM TEXNOLOGIYALARINING SINFDAN TASHQARI ISHLARNI TASHKIL ETISHDAGI O'RNI. Педагогика и психология в современном мире: теоретические и практические исследования, In academy 23(50).3(10), 28–33, 2024
20. Raimova, Dilfuza Abdinabiyevna. "TIL-ALOQA VOSITASI." Educational Research in Universal Sciences 2.16 (2023): 128-130.
21. R.D. Abdinabiyevna. International conference on modern science and scientific studies 1 (2), 124-129 Assirtiv pozitsiyani rivojlantirish jarayonining psixologik .pedagpgik ,didaktik jihatlar
22. Anvarovna, Umarova Dilafruz. "BOSHLANG'ICH SINFLARDA O'QUVCHILARIDA IJTIMOY USTANOVKALARNI RIVOJLANTIRISH TEXNOLOGIYASI." TADQIQOTLAR 31.4 (2024): 3-6.
23. Umarova, Dilafruz Anvarovna. "BOSHLANG 'ICH SINFLARDA TEXNOLOGIK TA'LIM JARAYONIDA O 'QUVCHILARNI IJTIMOY-HISSIY RIVOJLANTIRISH METODIKASINI TAKOMILLASHTIRISH." GOLDEN BRAIN 1.30 (2023): 46-49.
24. Nozima, Asadova. "SINFDAN TASHQARI ISHLARNI TASHKIL QILISHDA XORIJIY MAMLAKATLAR TAJRIBASIDAN FOYDALANISH." World scientific research journal 25.1 (2024): 179-186.
25. Ochilova, Fayyoza. "TURIZM XIZMATLARINI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI." YANGI O 'ZBEKISTONDA MILLIY TURIZM ISTIQBOLLARI 1.01 (2024).
26. Ochilova, Fayyoza Mansurovna. "IMPROVING THE METHODOLOGY OF SOCIO-EMOTIONAL DEVELOPMENT OF STUDENTS IN THE PROCESS OF TECHNOLOGICAL EDUCATION IN PRIMARY GRADES." Mental Enlightenment Scientific-Methodological Journal 5.03 (2024): 297-306.